

Zabarina, K. F., and Nechaieva, I. A. "Osoblyvosti vykorystannia instrumentiv stratehichnoho menedzhmentu z metoiu kompleksnoi otsinky finansovoi diialnosti pidpriemstva" [The Features of Usage of Strategic Management Tools for Complex Assessment of Company's Financial Activities]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 15, no. 3 (2014): 37-43.

Zavidna, L. D. "Modeliuvannia finansovoi stratehii pidpriemstva hotelnoho hospodarstva" [Modeling the Financial Strategy of an Enterprise in the Hotel Industry]. *Problemy ekonomiky*, no. 2 (2018): 206-213. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-2_0-pages-206_213.pdf

УДК 336.221.26
JEL: H21; H22

ФІСКАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: ДИНАМІЧНИЙ АСПЕКТ

©2021 ЛОБОДА Н. О., ЧАБАНИЮК О. М., СПОДАРИК Т. І.

УДК 336.221.26
JEL: H21; H22

Лобода Н. О., Чабанюк О. М., Сподарик Т. І. Фіскальне навантаження в національній економіці: динамічний аспект

Статтю присвячено особливостям системи оподаткування в Україні. Розкрито значення та структуру податкової системи, які, своєю чергою, визначаються податковою політикою, що є виключним правом держави, яка проводить її самостійно, відповідно до завдань соціально-економічного розвитку. Метою дослідження є висвітлення сутності податкової системи, аналіз теоретико-методологічних аспектів її розвитку, дослідження сучасного стану та визначення основних проблем і перспектив системи оподаткування в Україні, а також розробка пропозицій щодо шляхів її вдосконалення з урахуванням вимог сьогодення у цій сфері відносин. Розглянуто функції та принципи побудови системи оподаткування. Визначено перелік актуальних проблем вітчизняної податкової системи. Розкрито причини та передумови виникнення проблем, з якими стикається податкова система в процесі її функціонування. Виокремлено поняття податку як ключового елемента системи оподаткування, а також податкового надходження, яке є однією зі складових доходів бюджету держави. Зазначено, що проблеми надмірного податкового навантаження та суперечливість податкового законодавства в українських реаліях стоять особливо гостро. Наведено статистичні показники та проведено аналіз податкових і неподаткових надходжень до Зведеного бюджету України в розрізі трьох бюджетних періодів за даними звітності про виконання бюджетів Державної Казначейської служби України; проаналізовано їх динаміку; зроблено відповідні узагальнення, висновки та пропозиції. Обґрунтовано необхідність подальшого розвитку та вдосконалення системи оподаткування, вирішення проблем оптимізації податкових порушень у сучасних нестабільних умовах функціонування вітчизняної економіки. Запропоновано заходи щодо підвищення економічної ефективності податкової системи України та напрямки реформування на сучасному етапі її існування.

Ключові слова: податки, система оподаткування, податкова політика, податкове надходження, функції податку, принципи оподаткування.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-292-299>

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 11.

Лобода Наталія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аналізу і контролю, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: loboda.lviv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3522-8139>

Researcher ID: AAH-6118-2019

Чабанюк Одарка Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: odarka2010@meta.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0884-3515>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1743457/odarka-chabaniuk/>

Сподарик Тетяна Ігорівна – бакалавр, кафедра обліку, аналізу і контролю, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: tania3740@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3451-1813>

UDC 336.221.26
JEL: H21; H22

Loboda N. O., Chabaniuk O. M., Spodaryk T. I. Fiscal Burden in the National Economy: A Dynamic Aspect

The article is concerned with features of the taxation system in Ukraine. The authors disclose the meaning and structure of the tax system, which, in turn, are determined by tax policy, the latter belonging to the exclusive right of the State that conducts it independently, in accordance with the tasks of socio-economic development. The research is aimed at highlighting the essence of the tax system, analyzing the theoretical-methodological aspects of its development, studying the current state and identify the main problems and prospects of the taxation system in Ukraine, as well as developing proposals for ways to improve it, taking into account the present day requirements of in this sphere of relations. The functions and principles of the taxation system construction are considered. The list of actual problems of the domestic tax system is generated. The reasons and prerequisites for the problems faced by the tax system in the process of its functioning are disclosed. The concept of tax as a key element of the taxation system is distinguished, as well as tax revenues, which is one of the components of the State budget revenues. It is noted that the problems of excessive tax burden and contradiction of tax legislation in Ukrainian realities are especially topical. Statistical indicators are provided, an analysis of the tax and non-tax revenues to the Consolidated Budget of Ukraine is carried out in the context of three budget periods according to the reports on the implementation of budgets of the State Treasury Service of Ukraine; their dynamics are analyzed; appropriate generalizations, conclusions and proposals have been made. The need for further development and improvement of the taxation system, solving the problems

of optimization of tax offenses in the current unstable conditions of functioning of the domestic economy are substantiated. Measures to increase the economic efficiency of the tax system of Ukraine and the directions of reforming this system at the present stage of its existence are proposed.

Keywords: taxes, taxation system, tax policy, tax revenues, tax functions, tax principles.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 11.

Loboda Nataliia O. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Control, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: loboda.lviv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3522-8139>

Researcher ID: AAH-6118-2019

Chabaniuk Odarka M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Control, Analysis and Taxation, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: odarka2010@meta.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0884-3515>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1743457/odarka-chabaniuk/>

Spodyaryk Tetiana I. – Bachelor, Department of Accounting, Analysis and Control, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: tania3740@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3451-1813>

На сучасному етапі розвитку економіки України, зокрема за роки її незалежності, відбуваються кардинальні зміни соціально-економічної та політичної сфер суспільства, які зумовлюють посилення уваги до усвідомлення цих змін, аналізу існуючих проблем і визначення шляхів їх подальшого вирішення. З огляду на це, особливого значення набуває формування ефективної податкової системи як інструменту стабілізації економіки, а також як одного з найважливіших факторів економічного зростання країни. Це пояснюється тим, що механізм стягнення податків та зборів повинен залежати від процесу формування дохідної складової відповідних бюджетів, що є основною та важливою фінансовою базою країни. Система оподаткування має сприяти тому, щоб відбувалося постійне, стабільне та повноцінне надходження фінансових ресурсів до різних бюджетів. Тому в даному контексті аналіз основ формування та функціонування системи оподаткування на сучасному етапі її розвитку набуває важливого значення в умовах постійних криз і соціально-економічних перетворень.

Особливості функціонування податкової системи України завжди були предметом дослідження багатьох учених, праці яких, безперечно, мають свою цінність. Варто зазначити, що окремі аспекти аналізу вітчизняної податкової системи, проблеми її сучасного стану, а також ряд перспектив і недоліків висвітлено в наукових працях таких дослідників, як Андрієнко К. О., Базилевич В. Д., Воронкова О. М., Данілов О. Д., Мацелюх Н. П., Івасів Б. С., Ісаєва Н. К., Ткачук Н. М., Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Жукевич О. М. та ін. Проте, незважаючи на їх вагомий внесок у розвиток теоретико-методичних і практичних засад податкової системи, на сьогодні для України існує гостра необхідність формування сучасних концепцій побудови вітчизняної системи оподаткування, включно зі стратегією її подальшого розвитку, яка на сучасному

етапі функціонування не забезпечує належного рівня фінансової дисципліни через низку проблем, які їй притаманні.

Метою дослідження є висвітлення сутності податкової системи, аналіз теоретико-методологічних аспектів її розвитку, дослідження сучасного стану та визначення основних проблем і перспектив системи оподаткування в Україні, а також розробка пропозицій щодо шляхів її вдосконалення з урахуванням вимог сьогодення в цій сфері відносин.

Податкова система є провідною ланкою економічних процесів у будь-якій державі світу та в Україні зокрема. Проте на сьогодні у фінансовій науці немає єдиного підходу до визначення даного поняття. В умовах ринкової економіки її розглядають як систему держави, на яку покладається винятково важливі функції макроекономічного стабілізатора та регулятора економічних процесів. А запорукою ефективного та раціонального виконання і застосування основних її функцій і завдань є реалізація податкових надходжень до бюджету.

Сутність і структура податкової системи визначаються податковою політикою, що є виключним правом держави, яка проводить її самостійно, відповідно до завдань соціально-економічного розвитку. Через податки, пільги та фінансові санкції, принципи, форми та методи оподаткування, які є основними складовими податкової системи, держава ставить єдині вимоги до ефективного її господарювання [1].

Одними із найбільш складних і надзвичайно важливих економічних категорій виступають податки. Їх поява датується першими проявами формування державності та пов'язується з функцією акумуляції коштів для утримання апарату державного управління. Сьогодні податки виступають обов'язковим елементом будь-якої економічної системи держави, у тому числі податкової системи, незалежно від моделі економічного розвитку та політичного устрою [2].

Відповідно до ст. 6 Податкового кодексу України податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до ПКУ [3]. А система оподаткування – це сукупність загальнодержавних і місцевих податків та зборів, що стягуються в установленому законом порядку.

Складовою частиною податкової системи України є: платники податків, об'єкт оподаткування, податкова база, ставка податку, процедура податкового розрахунку, податковий період, термін і спосіб сплати податків, а також період та процедури звітування про розрахунок і сплату податкових платежів.

Виходячи з переліку складових, варто зазначити, що податкова система України, як і будь-яка система, є системою елементів, які взаємодіють із середовищем як єдине ціле. Окрім того, слід пам'ятати, що податкова система в кожній країні є однією зі стрижневих основ економічної системи. Вона, з одного боку, забезпечує фінансову базу держави, а з іншого – виступає головним знаряддям реалізації її економічної доктрини.

Основними критеріями системи оподаткування мають бути її економічна ефективність і соціальна спрямованість. У цьому зв'язку податки мають забезпечувати, з одного боку, стійку та в потрібному обсязі фінансову базу держави, а з іншого – залишати суб'єктам господарювання достатньо коштів для власного розвитку та підвищення матеріальної зацікавленості працівників у результатах праці.

Сутність податкової системи, податкового механізму та податків у цілому проявляється через функції, які ними виконуються. Через функції проявляється сутність категорій, їх суспільне призначення.

Саме податок є інструментом держави для виконання притаманних їй функцій. Проте наскільки добре податок виконує покладені на нього функції, залежить від суб'єкта, який його встановлює та адмініструє, тобто від держави [4].

Податкам притаманні дві основні функції – фінансова та регулююча. Класифікацію функцій податків наведено на *рис. 1*.

Акцентуючи увагу на суті функцій податків, варто зазначити, що реалізація фінансової функції пов'язана з формуванням дохідної частини бюджету та створенням матеріальних умов для функціонування держави та задоволення загальносуспільних потреб. А зміст регулюючої функції податків полягає в регулюванні грошових доходів, розподілі податкових платежів між юридичними та фізичними особами, галузями економіки, державою в цілому та її територіальними утвореннями, досягненні рівноваги між попитом і пропозицією, виробництвом і споживанням.

Окрім того, регулююча функція податку дозволяє регулювати доходи різних груп населення, підтримувати малозабезпечені його верстви. Податкове регулювання реалізується через систему пільг і систему податкових платежів і зборів. Ця функція набуває особливого значення в сучасних умовах активного впливу держави на економічні та соціальні процеси.

Якщо розглядати податки як фінансову категорію, що впливає на всі соціально-економічні процеси, то доцільно виокремити ряд підфункцій, які властиві податкам у регулюванні сталого розвитку суспільства. А саме [6; 7]:

- ★ *економічна* – полягає у впливі через податки на суспільне відтворення, тобто охоплює

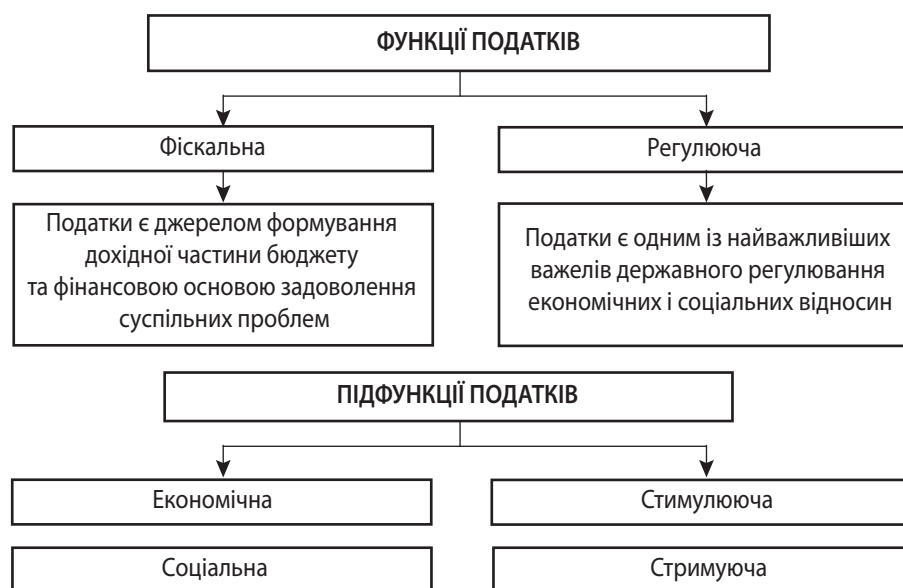

Рис. 1. Функції податків

Джерело: складено на основі [5].

будь-які процеси в економіці країни, а також соціально-економічні процеси в суспільстві;

- ✦ *стимулююча* – за допомогою податків, пільг і санкцій держава стимулює технічний прогрес, збільшення робочих місць, капітальні вкладення та розвиток підприємництва;
- ✦ *стримуюча* – полягає у формуванні певних бар'єрів для розвитку небажаних економічних процесів у країні. Так, підвищуючи ставки податків для окремих видів діяльності або товарів, можна цілеспрямовано обмежити саме їх поширення та вживання;
- ✦ *соціальна* – полягає у підтриманні соціальної рівноваги в суспільстві шляхом зміни співвідношення між доходами різних соціальних груп для зменшення нерівності між ними.

Важливим етапом ефективного функціонування податкової системи є те, що її податкова політика повинна будуватися з урахуванням визначених суспільним баченням вимог, якими є принципи оподаткування. Дотримання при побудові та функціонуванні податкової системи ринкового типу останніх є важливою передумовою практичного вирішення багатьох сучасних проблем, орієнтиром на шляху сталого соціального, економічного та політичного розвитку держави.

До сучасних принципів побудови податкової системи України, відносять такі [8]:

1. *Визначеності та адміністративної зручності* – податкова система має бути максимально зрозумілою та зручною для платників.
2. *Стабільності податкового законодавства* – незмінність податків і податкових ставок протягом року.
3. *Соціальної справедливості* – ставки податку мають бути встановлені відповідно до платоспроможності платників.
4. *Наукової обґрунтованості* – податки мають встановлюватися відповідно до реального стану економіки країни.
5. *Рівності всіх платників* перед законом.
6. *Обов'язковості* – примусовий характер сплати податків.
7. *Своєчасності* – всі податки та збори мають бути сплачені у відповідний термін до відповідного бюджету.

Податкова система має великий вплив на соціально-економічну ситуацію в будь-якій країні. Останніми роками економіка України функціонує в умовах великої кризи, безробіття та високого незбалансованого податкового тиску. На жаль, за роки незалежності в нашій країні так і не вдалося побудувати сильну податкову систему, яка б привела до розвитку бізнесу. Так, податкова система України розвивається поступово, але зазнала не так багато позитивних змін, а саме: зменшення кількості податків, зменшен-

ня бази оподаткування та покращення контролю за справлянням податків.

Для того, щоб проаналізувати ефективність функціонування податкової системи України, потрібно розглянути її з різних аспектів. Це може бути, насамперед, величина податкових надходжень і загальна їх частка в бюджеті країни, кількість великих платників податків, частка підприємств, які працюють в тіні, адміністрування податкових надходжень тощо.

Удослідженні ми пропонуємо здійснити аналіз обсягів і динаміки податкових надходжень до Зведеного бюджету України в розрізі трьох останніх бюджетних періодів, які є яскравим підтвердженням наявних проблем у функціонуванні податкової системи та значного недоотримання коштів у казну держави.

Податкові надходження – це доходи, що залучаються до складу державного бюджету у формі загальнодержавних і місцевих податків, зборів та інших обов'язкових платежів, а також є першою й основною групою доходів бюджету, оскільки саме вони становлять понад 80% у загальній структурі бюджетних доходів [9].

Отже, згідно з даними Державної казначейської служби України, оприлюдненими в річних планах наповнення доходів державного бюджету, проведемо аналіз податкових, у розрізі трьох основних бюджетотворюючих джерел, і неподаткових надходжень до бюджету, розглянувши їх обсяги для забезпечення ефективного функціонування системи оподаткування та виконання державою основних її функцій та завдань (табл. 1).

Акцентуючи увагу на питанні ефективності функціонування податкової системи України, зокрема здійснюючи аналіз обсягів податкових і неподаткових надходжень у розрізі трьох останніх років, варто зазначити, що не кожен із запропонованого переліку елементів наповнення бюджету України повністю задовольняє планові показники формування держбюджету.

Найбільший приріст надходжень до зведеного бюджету за вказаний період відбувся за рахунок зростання податкових надходжень у вигляді податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток. У 2017–2019 рр. надходження податку на доходи фізичних осіб відповідно до плану збільшилося на 3,01 млрд грн, 3,13 млрд грн, 5,7 млрд грн, що у відсотковому відношенні становить: 1,18%, 1,38% та 2,11% відповідно. Суми надходжень податку на прибуток згідно з плановим показником у 2017 р. зменшилися на 0,12%, проте у 2019 р. їх обсяг склав 117,32 млрд грн, а це на 11,14 млрд грн більше, ніж у 2018 р. Щодо планових показників суми надходження податку на додану вартість, то в аналізованому періоді спостерігається погіршення виконання плану відповідно до фактично отриманих показників: на 22,25% у 2017 р., на 12,06% у 2018 р. і на 5,99% у 2019 р.

Аналіз обсягів і динаміки податкових надходжень до Зведеного бюджету України у 2017–2019 рр., млрд грн

Показник	2017 р.			2018 р.			2019 р.		
	План	Факт	% вико- нання	План	Факт	% вико- нання	План	Факт	% вико- нання
Податкові надходження:	824,09	828,16	+0,49	989,83	986,35	-0,35	1112,07	1070,32	-3,75
Податок на доходи фізичних осіб	256,07	259,08	+1,18	226,77	229,90	+1,38	269,76	275,46	+2,11
Податок на прибуток підприємств	73,49	73,40	-0,12	91,11	106,18	+16,54	105,55	117,32	+11,15
Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	81,61	63,45	-22,25	84,30	79,13	-12,06	94,60	88,93	-5,99
Неподаткові надходження	158,19	154,55	-2,3	198,74	192,72	-3,03	202,08	212,86	+5,33

Джерело: складено на основі [10].

Сума неподаткових надходжень за 2019 р. до зведеного бюджету складає 212,86 млрд грн, що на 10,78 млрд грн, або на 5,33% більше запланованих даних. При цьому, у 2017–2018 рр. план не було виконано, оскільки суми неподаткових надходжень до бюджету були меншими за планові показники. Щодо податкових надходжень до Зведеного бюджету України в цілому, то варто зазначити, що за період 2017–2019 рр. спостерігається тенденція до зниження загальної суми податкових надходжень, що безпосередньо означає недовиконання планових показників.

Динаміку руху податкових і неподаткових надходжень до Зведеного бюджету України можна побачити на *рис. 2*.

Проаналізувавши обсяги податкових і неподаткових надходжень до Зведеного бюджету України в розрізі останніх трьох бюджетних періодів і ознайомившись із їх рухом і динамікою зміни, можна переконатися, що в цілому податкова система функціонує досить ефективно, що наочно показано у проведеному аналізі (див. *рис. 2*), проте цього наразі недостатньо.

Негативний вплив на рівень надходжень податків до бюджету, зокрема від міжнародної діяльності, створює ситуація, що наразі склалася в Україні. А саме, у зв'язку з анексією АР Крим, а також військових дій у Східному регіоні країни суми податкових надходжень зменшилися. Іншими чинниками скорочення надходжень стали зростання питомої ваги податкових правопорушень у зв'язку з тінізацією економіки та виникненням законних форм ухилення від сплати податків. Унаслідок цього податкова система

на сучасному етапі її розвитку, як важливий елемент формування доходів державного бюджету, має ряд проблем і потребує не лише подальшого розгляду, а й удосконалення.

Успішна побудова податкової системи є важливою умовою інтегрування України у світовий ринок. Реформування податкового законодавства України є необхідною умовою ефективної роботи економічної системи в цілому. Проте в умовах, що склалися на сьогоднішній день, інститути оподаткування є неефективними, про що свідчить досить багато фактів:

- ✦ високий рівень тінізації економіки;
- ✦ значна масштабність корупції;
- ✦ великий податковий тиск на платників;
- ✦ невдоволення суб'єктів підприємницької діяльності.

Дуже низькі позиції України у світових міжнародних рейтингах, що характеризують систему оподаткування, виступають підтвердженням неефективності цієї системи. Однією з найважливіших проблем податкової системи нашої держави є високе податкове навантаження. Величина податкових ставок і складність та нестабільність системи податкового навантаження – це два найважливіші фактори, які визначають обтяжливість податкової системи. Система перенавантажена дрібними податками, при цьому витрати на облік і контроль значно перевищують надходження від їх сплати.

Ще однією проблемою оподаткування в Україні є соціальна несправедливість. Тобто в нашій країні спостерігається низький рівень і, водночас, високі ставки податків. Як наслідок, середнього класу практично немає. Сплата податків розуміється насе-

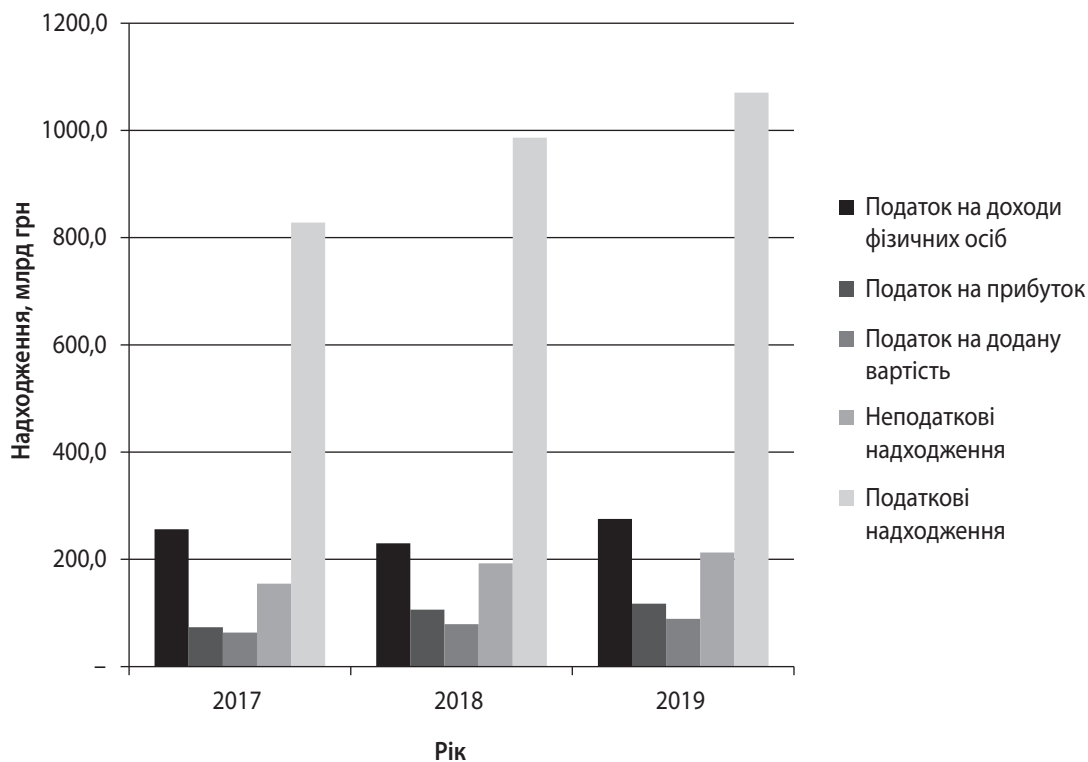

Рис. 2. Обсяг і динаміка руху податкових і неподаткових надходжень до Зведеного бюджету України, млрд грн
 Джерело: складено на основі [10].

ленням як певний «тягар», а не як плата за виконання державою своїх функцій. Це свідчить про досить низький рівень податкової культури [1].

Також до переліку зазначених проблем слід віднести і проблему податкового правопорушення, а саме, ухилення від сплати податків, яка існує майже в усіх країнах з ринковою економікою. Надмірне податкове навантаження, складність і суперечливість податкового законодавства зазвичай стають основними причинами їх виникнення. В українських реаліях ці питання стоять особливо гостро, адже значний податковий тиск змушує бізнес шукати шляхи до мінімізації оподаткування та використовувати прогалини в податковому законодавстві.

Для вирішення та вдосконалення процесів регулювання сфери оподаткування, а також уникнення та значного зменшення податкових правопорушень виникає необхідність у баченні проблем ухилення від сплати податків з позиції взаємодії бізнесу та держави, громадянина та держави. Виходячи з цього можна зазначити, що основними моментами реформування податкової системи України є:

1. Встановлення рівномірного розподілу податкового навантаження відповідно до доходів населення.
2. Спрямування податкової політики на забезпечення ефективного розвитку національної економіки, якого можна досягнути за допомогою зменшення податкових ставок і зменшення загальної кількості податків.

3. Спрощення податкової системи. Вона має відповідати принципам простоти та прозорості. Справляння податків має бути зручним для всіх платників і максимально зрозумілою.
4. Зменшення податкового навантаження серед непрямих податків, збільшення значення місцевих податків у структурі доходів місцевих бюджетів, враховуючи при цьому територіальні особливості.
5. Удосконалення ефективності податкового законодавства. Насамперед запровадження таких законів, які будуть урівноважувати права всіх громадян держави під час справляння податків. Найважливішу роль у податковій системі України мають відігравати податки на майно, на землю та на використання природних ресурсів. Адже саме вони не залежать від обсягів виробництва, продажу та є стабільними.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що податкова система України є одним із найголовніших чинників впливу на економічний розвиток держави та відіграє значну роль у перебудові економіки України, створенні соціально-економічних взаємовідносин і розбудові країни як незалежної та самостійної.

Здійснений аналіз податкової системи України на сучасному етапі виявив, що в ній наявні серйозні недоліки. Передумовою виникнення таких недолі-

ків, перш за все, є: нестабільність податкової системи та законодавчих актів, що негативно впливає на добробут населення і розвиток бізнесу; велика увага приділяється фіскальному спрямуванню при недостатньому виявленні регулюючої функції; великий податковий тиск на платників. Регулювання сучасних економічних відносин потребує гнучкої податкової політики, яка дала б змогу оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами підприємництва, рядових платників податків.

Окрім цього, варто зазначити, що українська податкова система формується у складний для держави період, що супроводжується кризовими явищами практично в усіх сферах суспільного життя. На сьогоднішній день діяльність вітчизняної системи оподаткування зазнає труднощів через низку причин, до яких належать: незадовільний стан економіки, спричинений появою пандемії COVID-19, запровадження карантинного режиму, відсутність стабільного та збалансованого законодавства (через постійне внесення змін до нормативно-законодавчих актів), яке б достовірно та прозоро регламентувало діяльність установ економічної сфери, а також проблеми здійснення податкового контролю.

Саме тому на сьогоднішній день проблемі актуальності впровадження цифрових технологій у сферу оподаткування слід приділити особливу увагу. Впровадження digital-технологій може допомогти спростити інформаційні обмеження за допомогою різних способів перевірки економічних результатів діяльності платників податків, а також об'єднання існуючої інформації в різних частинах податкової системи для кращого виявлення ухилення від сплати податків. Таким чином, диджиталізація може розглядатися як вдосконалення технології системи оподаткування. Цифрові технології в оподаткуванні робіт і послуг скорочують відстань між контролюючими органами та платниками податків у фіскальному просторі [11].

На сучасному етапі розвитку вітчизняної системи оподаткування важливим є вдосконалення ефективності податкового законодавства, зниження загального рівня оподаткування, зменшення ставок податків і підвищення податкового контролю з метою детінізації економіки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубинецька П. П. Податкове регулювання в системі управління національним господарством : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. Львів, 2015. 20 с.
2. Шура Н. О., Буркова Л. А., Семеняка Т. В. Сутність, значення та актуальні питання оподаткування в Україні в сучасних умовах господарювання. *Ефективна економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5012>

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами і доповненнями). UR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Податкова система: навч. посіб. / за ред. В. Г. Баранової. Одеса : БМВ, 2014. 344 с.
5. Податкова система: навч. посіб. / за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків : Діса плюс, 2019. 402 с.
6. Атаманчук О. В. Регулююча функція податків та регуляторний потенціал податкової системи. *Економіка та держава*. 2008. № 10. С. 26–29. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2008/9.pdf
7. Скоропад І. С., Гарасимчук О. В. Фіскальна політика як спосіб наповнення державного бюджету. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. Вип. 714. С. 529–533. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12884/1/080_Fiskalna%20politika%20ja_529_533_714.pdf
8. Нікітшин А. Сучасні принципи побудови податкової системи і реалізації податкової політики. *Світ фінансів*. 2010. Вип. 3. С. 130–136. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19276/1/Нікітшин%20А..pdf>
9. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. Тернопіль : Економічна думка, 2012. 871 с.
10. Звітність про виконання бюджетів / Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
11. Лобода Н. О., Чабанюк О. М., Мельник Л. І. Digital-технології як концептуальна парадигма модернізації системи оподаткування // Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-й річниці створення кафедри аудиту (10 грудня 2020 р.). Київ : КНЕУ, 2020. С. 427–429.

REFERENCES

- Atamanchuk, O. V. "Rehuliiucha funktsiia podatkiv ta rehuliatorni potentsial podatkovoi systemy" [The Regulatory Function of Taxes and the Regulatory Potential of the Tax System]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 10 (2008): 26-29. http://www.economy.in.ua/pdf/10_2008/9.pdf
- Biudzhetsna sistema* / V. M. Fedosov, S. I. Yurii (eds.) [Budget System]. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2012.
- Dubynetska, P. P. "Podatkove rehuliuвання v systemi upravlinnia natsionalnym hospodarstvom" [Tax Regulation in the Management System of the National Economy]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.03, 2015. [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
- Loboda, N. O., Chabaniuk, O. M., and Melnyk, L. I. "Digital-tekhnolohii yak kontseptualna paradyhma modernizatsii systemy opodatkuвання" [Digital Technologies as a Conceptual Paradigm of Modernization of the Taxation System]. *Oblik, analiz, audyt ta opodatkuвання: suchasna paradyhma v umovakh staloho rozvytku*. Kyiv: KNEU, 2020. 427-429.
- Nikitishyn, A. "Suchasni pryntsy py pobudovy podatkovoi systemy i realizatsii podatkovoi polityky" [Modern Principles of Building a Tax System and Implementing

Tax Policy]. *Svit finansiv*, is. 3 (2010): 130-136. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19276/1/Nikitishin%20A..pdf>

Podatkova systema / I. S. Volokhova, O. Yu. Dubovyk (eds.) [The Tax System]. Kharkiv: Disa plius, 2019.

Podatkova systema / V. H. Baranova (ed.) [The Tax System]. Odesa: VMV, 2014.

Shura, N. O., Burkova, L. A., and Semeniaka, T. V. "Sutnist, znachennia ta aktualni pytannia opodatkuvannia v Ukraini v suchasnykh umovakh hospodariuvannia" [The Nature, Importance and Current Issues of Taxation in Ukraine in Modern Conditions of Managing].

Efektivna ekonomika, no. 5 (2016). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5012>

Skoropad, I. S., and Harasymchuk, O. V. "Fiskalna polityka yak sposib napovnennia derzhavnoho biudzhetu" [Fiscal Policy as a Way to Fill the State Budget]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, is. 714 (2011): 529-533. http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12884/1/080_Fiskalna%20politika%20ja_529_533_714.pdf

"Zvitnist pro vykonannia biudzhativ" [Reporting on Budget Execution]. Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy. <https://www.treasury.gov.ua>

УДК 336.1
JEL: R51

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РІВНЯ БЮДЖЕТНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ РАЙОНІВ ВОЛИНИ

©2021 ВАХОВИЧ І. М., НЕДОПАД Г. В.

УДК 336.1
JEL: R51

Вахович І. М., Недопад Г. В. Аналіз та оцінка рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині

Метою статті є аналіз та оцінка рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині, що дозволяє виявити основні чинники впливу на неї та запропонувати зважені фінансові рішення досягнення ефективного формування та використання коштів місцевих бюджетів в умовах децентралізації. У статті надано власний підхід до оцінки рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині, що базується на обчисленні низки відносних показників у розрізі трьох напрямків, а саме: формування доходів, розподіл видатків і використання коштів. На основі розрахованих відносних показників бюджетної ефективності обчислено інтегральний показник бюджетної ефективності за формуванням доходів, розподілом видатків і використанням коштів, що дозволило оцінити ефективність місцевих бюджетів з різних напрямів та виявити адміністративні райони з найвищим і найнижчим рівнем ефективності бюджетів, а також пояснити таку диференціацію. На основі результатів розрахунку інтегральних показників у межах трьох напрямків обчислено загальний інтегральний показник бюджетної ефективності адміністративних районів Волині, що дозволило здійснити групування останніх на групи з найвищим, високим, середнім і низьким рівнем бюджетної ефективності. У результаті проведеного аналізу та оцінки рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині визначено вагомі чинники її забезпечення, що є основою для подальшої розробки зважених та обґрунтованих управлінських рішень.

Ключові слова: бюджетна ефективність, видатки бюджету, власні доходи бюджету, доходи бюджету, місцеві бюджети.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-299-307>

Табл.: 4. **Бібл.:** 16.

Вахович Ірина Михайлівна – доктор економічних наук, професор, ректор Луцького національного технічного університету (вул. Львівська, 75, Луцьк, 43018, Україна)

E-mail: irina-vaховitch@lntu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1129-203X>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=35759687700>

Недопад Григорій Вікторович – аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Луцький національний технічний університет (вул. Львівська, 75, Луцьк, 43018, Україна), Голова Волинської обласної рада (Київський майдан, 9, Луцьк, 43027, Україна)

E-mail: grigorii.nedopad@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7692-861X>

UDC 336.1
JEL: R51

Vakhovych I. M., Nedopad H. V. Analyzing and Assessing the Level of Budget Efficiency of Administrative Districts of Volyn

The article is aimed at analyzing and assessing the level of budget efficiency of administrative districts of Volyn, thus allowing to identify the main factors influencing it and to offer balanced financial solutions for achieving the efficient formation and use of local budget funds in the conditions of decentralization. The article provides the authors' own approach to assessing the level of budget efficiency of administrative districts of Volyn, based on the computation of a number of relative indicators in the context of three directions, namely: formation of income, distribution of expenditures, and use of funds. On the basis of computed relative indicators of budget efficiency, the integral indicator of budget efficiency in terms of income formation, distribution of expenditures and the use of funds is calculated, allowing to evaluate the efficiency of local budgets in different directions and identify administrative districts with the highest and lowest level of budget efficiency, as well as explain such differentiation. On the basis of the results of computation of integral indicators within three directions, the general integral indicator of the budget efficiency of administrative districts of Volyn was calculated, which made it possible to group the latter into groups with the highest, high, medium and low level of budget efficiency. As result of the carried out analysis and assessment of the level of budget efficiency of administrative districts of Volyn, significant factors of its provision are determined, which is the basis for the further development of balanced and substantiated managerial decisions.

Keywords: budget efficiency, budget expenditures, budget own revenues, budget revenues, local budgets.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 16.